

#90
2022

VLNA

ŠPORT

MAIJA LAURINEN & MICHAL CZINEGE – DOUBLE NEGATIVE / DVOJITÝ ZÁPOR

Text John Gayer
Preklad Mária Modrovich
Foto Jaani Föhr

PIMENTO, OULU, FÍNSKO
17.11 – 12.12.2021

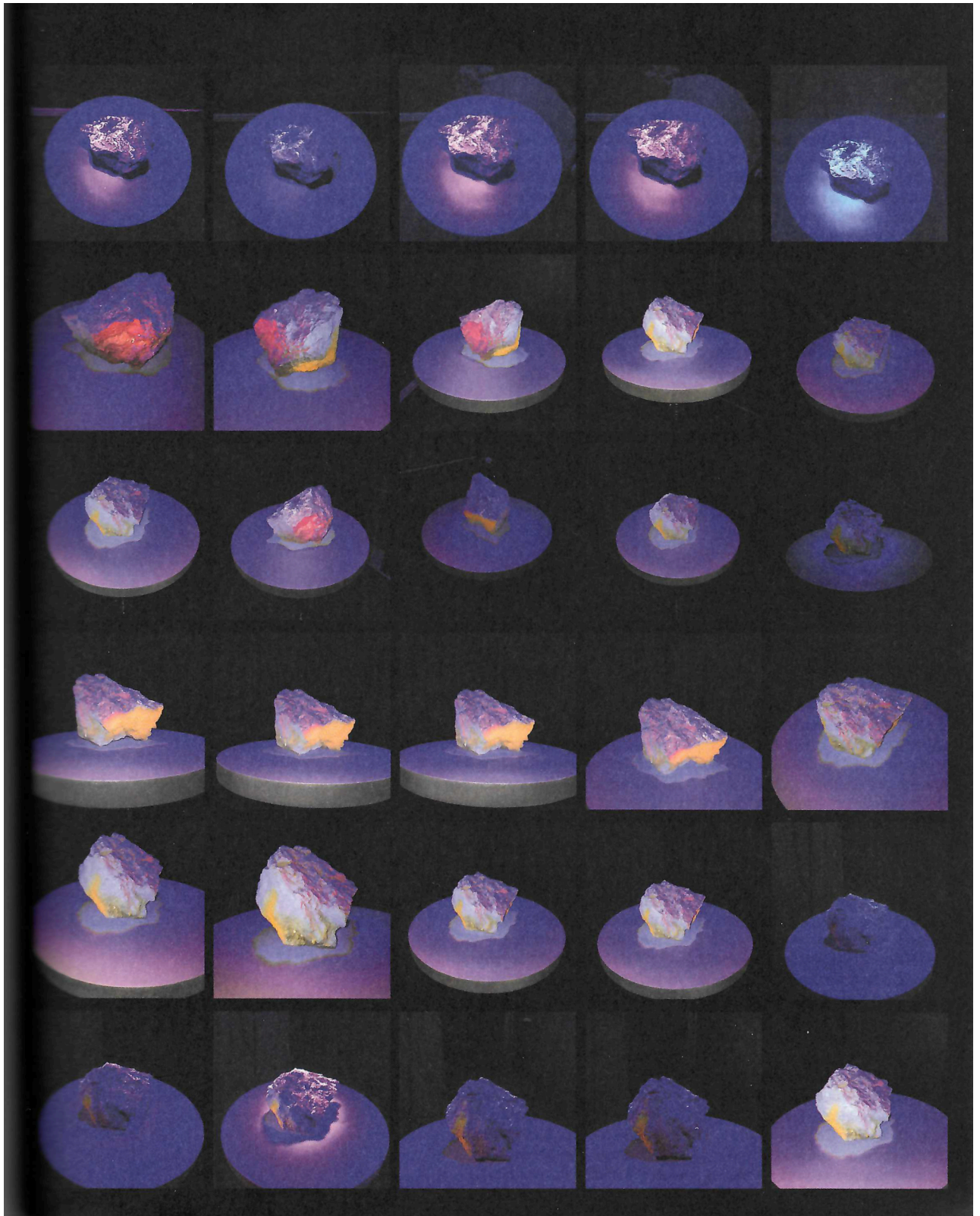
*Double Negative / Dvoj-
tý zápor* na prvý pohľad pripomí-
na dramatický štýl prezentácie,
na aký sme zvyknutí pri vystavo-
vaní mnohých sôch – umiestne-
né na podstavcoch a nasviete-
né tak, aby vystupovali z výrazne
tmavšieho okolia. Dojem sa však
rozplynie hneď ako si uvedomí-
me rozdiel medzi *Double Ne-
gative* a takýmto prístupom.

Keď človek zotrva v čiernom
výstavnom priestore galérie, v kto-
rom je zasadené elegantné dielo
Maije Laurinen a Michala Czine-
geho, uvedomí si, že sa pozerá na
jedinečný príklad interakcie medzi
svetlom, materiálom a priestorom,
a zároveň vníma, ako sa dojem
môže meniť. Ich trvalá inštalácia,
pozostávajúca len z niekoľkých
komponentov (prírodný kameň,
akrylová farba, kruhová policová
podpera a LED svetlo umiestnené
nad kameňom), umožňuje divákovi
obdivovať pozoruhodný vizuálny
jav, ktorý sa zdá byť nevysvetliteľný.

Divák prekvapí, ako dra-
maticky sa zmení vzhľad tohto ka-

meňa veľkého ako karfiol. Nielenže
zmení farbu, transformácia sa do-
tkne aj niektorých aspektov jeho
povrchových vlastností a členitého
obrysu. Chvíľami je povrch akoby
viac vytesaný, chvíľami zase me-
nej. Keď na kameň dopadá modré
svetlo, vyžaruje úzku škálu mod-
rastých tónov a pôsobí dosť chlad-
ne – akoby práve dorazil z temnej
strany Mesiaca. Svetlo, ktoré sa
odráža od jeho povrchu, je najin-
tenzívnejšie na vrchole a smerom
k základni postupne slabne. Na vr-
chole môžeme pozorovať najjem-
nejšie odtiene striebornomodrej,
na bokoch sýtu kobaltovú a jeho
spodná strana a tieň, ktorý vrhá na
podstavec, sú ako tmavá noc. Tieň
kameňa vlastne pôsobí tak tmavo,
že ho človek môže vnímať ako krá-
ter, z ktorého objekt práve vystúpil.

Stiesnený priestor galérie
Pimento, ktorá predstavuje čier-
nu skrinku – black box – nielenže
umocňuje podmanivý postupný
prechod z monochromatickej šká-
ly modrých farieb do kaleidosko-
pickej, ale zároveň podčiarkuje

magickú auru diela. Pozýva k detailnému pozorovaniu a kladie otázky o zdroji tohto javu. Pozorný divák si všimne, že prechody spôsobuje jeden činiteľ: svetlo. Malé posuny jeho vlnovej dĺžky, ktoré sú badateľné len na základe minimálnych zmien farby svetla, spúšťajú chromatickú rôznorodosť.

Čo ešte spôsobuje, že povrch kameňa je na jednej strane spektra sfarbený odtieňmi modrej, zatiaľ čo na opačnom konci je veľmi pestrý? Keď v kaleidoskopickej fáze povrch kameňa rozžiaria metalické odtiene purpurovej, mandarínkovooranžovej, fialovej, olivovozelenej, levandulovo-tyrkysovej a súmráčnooranžovej, jeho éterickejšie tieň sa zladí do farieb, ako sú kobaltová, šalviovozeleňá alebo indigová. Podľa tvorcov je vzhľad kameňa ovplyvnený jeho minerálnym zložením a jemnými nátermi akrylovej farby. Hoci takéto vysvetlenie neobjasňuje prebiehajúce fyzikálne mechanizmy, napovedá o všeobecnom strakatom vzhľade objektu, ako aj o tom, prečo hroty kameňa môžu byť jednej farby, zatiaľ čo žliabky medzi nimi farby inej.

Okrem toho, luminiscencia povrchu kameňa pripomína analytické metódy, ktoré využívajú spôsoby, akými materiály reagujú na špecifické druhy svetla. Takýto vzťah naznačuje aj vyhlásenie Laurinen a Czinegeho, v ktorom hovoria o tom, že *Double Negative* funguje ako sonda. Sondy získavajú údaje z ťažko dostupných miest, umožňujú zbierať informácie z horných vrstiev atmosféry, spod zemského povrchu, spod vody a z tela – prakticky z akéhokoľvek vzdialeného miesta. Ponúka sa teda otázka: Čo máme vyvodiť z toho, ako sa povrch kameňa správa práve v tomto svetle?

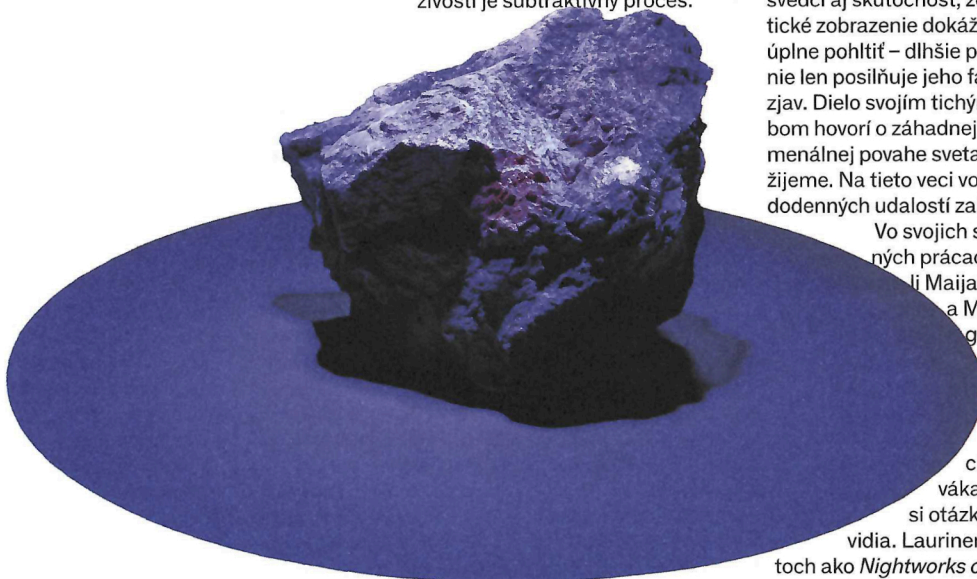
Hoci dielo neposkytuje žiadne kvantitatívne údaje, vyzýva divákov, aby zvážili viaceré možné súvislosti. Keďže ide o trvalú inštaláciu, hneď v prvom pláne sa ponúka vzťah diela k času. Zdôrazňuje opakujúce sa procesy a zároveň pominuteľnosť prítomnosti, čas v jeho cyklických a lineárnych formách. A zatiaľ čo premeny vzhľadu kameňa by sa dali

zdokumentovať a následne rozdeliť na úseky trvajúce zlomok sekundy, samotný kameň nabáda k meditácii o podmienkach potrebných na vznik takejto hmoty či jej poškodenia. To znamená, že čas treba posudzovať v geologickom meradle. Ďalšie myšlienky smerujú k dualite svetla v zmysle častíc a vln, ako aj k tomu, ako táto forma energie môže byť absorbovaná, prenášaná, odrážaná a/alebo lomená rôznymi materiálmi.

Názov naznačujúci vnútornú rozporuplnosť konceptu prináša ďalšie otázky ohľadne interpretácie diela. V matematike dostaneme sčítaním dvoch záporných hodnôt pozitívny výsledok, lenže vo verbálnej komunikácii môžu mať dva zápory negatívny aj kladný význam. Zmätko nastáva aj pri miešaní farieb. Napríklad keď dáme dohromady všetky farby – alebo vlnové dĺžky – viditeľného

spektra, biele svetlo, ktoré je výsledkom tohto procesu, môžeme pociťovať ako negatívny výsledok. Ale pri maľovaní to pôsobí opačne. Čím viac farieb sa mieša, tým menej svetla namaľovaná farba odráža – pokles farebnej odrazivosti je subtraktívny proces.

Sprievodný text od Laurinen upozorňuje na ďalšie príklady zdanlivo nezlučiteľných javov. Hoci nejde o báseň v užšom zmysle slova, jej slová majú poetický ráz. Okrem toho, že podčiarkujú magické dojmy a pocit bezvýchodiskovosti, ktoré inštalácia vyvoláva, zvyrazňujú aj dojem atmosféry úžasu. Preto tento úryvok:

*Nájdeš pohyb
kde všetko zdanlivo stojí
a dokonalý klud
keď sa hýbeš dosť rýchlo.
Ak svetlo a tma sú
z jednej a tej istej prázdnoty,
objavíš svetlo, keď stojíš
v tieni Zeme,
a tmu tam
kde hľadáš nekonečné svetlo.*

V súvislosti s *Double Negative* zdôrazňujú slová Laurinen protikladné aspekty skúsenosti a prechodné štádiá, ktoré ich spá-

jajú. Meniaci sa vzhľad diela zdokumentovala séria pohľadov na inštaláciu, ktoré umožňujú posúdiť jednotlivé fázy vývoja, ale ktoré zároveň naznačujú, že každá z nich tvorí jeden aspekt rôznorodého celku. O vnútornej sile inštalácie svedčí aj skutočnosť, že chromatické zobrazenie dokáže divákov úplne pohltiť – dlhšie pozorovanie len posilňuje jeho fascinujúci zjav. Dielo svojím tichým spôsobom hovorí o záhadnej a fenomenálnej povahe sveta, v ktorom žijeme. Na tieto veci vo víre každodenných udalostí zabúdame.

Vo svojich samostatných prácach vytvorili Laurinen a Michal Czinege inteligentné a vizuálne bohaté umelecké diela a inštalácie, ktoré diváka nútia klásť si otázky o tom, čo vidia. Laurinen v projektoch ako *Nightworks of John Deere* (2015), *What Do We See When We See Dark Things?* (2018/2019) a *If and Only If* (2020) skúmala vizuálne javy videné cez rôzne typy diafánových obrazoviek, pri slabom osvetlení a prostredníctvom hry svetla a tieňa vytvorenej kombináciou priehľadných, priesvitných a reflexných materiálov. Czinege spojil maľbu s inštaláciou a vytvoril diela *Model for Fading Shadows* (2016) a *Behind the Moon* (2018), ktoré spochybňujú naše chápanie tieňov, najmä to, ako vyzerajú alebo kde ich čakáme, no tiež štruktúry, ako napríklad *Deep Breath* (2021), ktoré odkazujú na architektonické priestory a sú v tomto prípade oživené pomaly pulzujúcim svetlom. *Double Negative* je dôkazom, že Laurinen a Czinege by mali spolupracovať častejšie.